

ONSDAG

Nr. 116 – 82. årgang
Løssalg kr. 10,-Internett: www.nationen.no
E-post: nationen@nationen.no

NATIONEN

Det kan skrives en del Fyresdal-prosjekter på motkontoen til de ca. 3000 brukene som årlig legges ned

Leder side 2

Klagestorm

Statnett har fått lov å bygge en 15 mil høyspentlinje gjennom Setesdal. Det har ført til en veritabel proteststorm fra naturvernere og bygdefolk. Kommuner og skogeiere frykter at tusenvis av skogsfugl årlig kan bli drept i kollisjon med den nye linja.

SV taper

SV får stadig lavere oppslutning blant velgerne. På Feed-backs mai-måling får de en av sine svakeste noteringer siden valget i 1997. Regjeringspartiene Sp og Venstre går derimot fram med til sammen 2,2 prosent.

Stemmer nei

Fylkesleder Siv Mossleth (bildet) i Nordland stemmer nei i Norsk Bonde- og Småbrukarlags pågående uravstemning om jordbruksavtalen. En klar tendens til å gi mest til store bruk i sentrale strok, er hennes begrunnelse for å vende tomme ned.

Avskoging

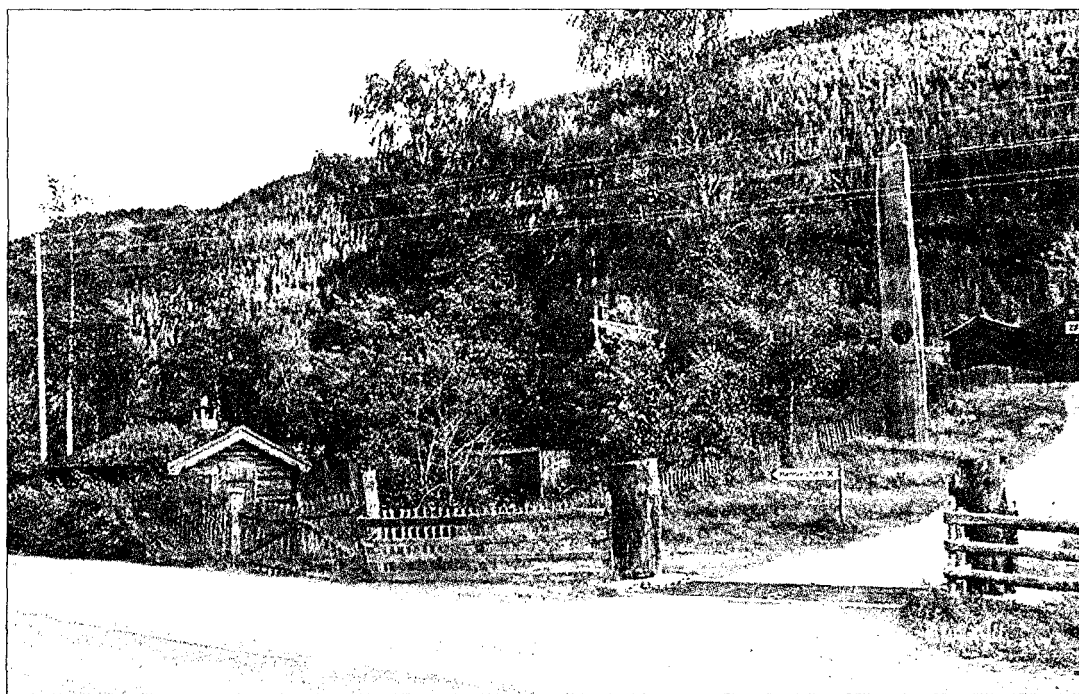
Norske bedrifter engasjerer seg i industriell virksomhet på Sumatra. Både Kvæmer og Dyno bidrar til økonomisk vekst og sysselsetting, men også avskoging av øya.

Halve aksjeformuen eies i Oslo-området

■ ■ Nær 310.000 nordmenn eier børsnoterte enkeltaksjer for til sammen 21,5 milliarder kroner. Over halvparten av den samlede aksjeformuen er på private hender i Oslo og Akershus.

■ ■ Også andre områder, som distriktsfylket Møre og Romsdal, har mange ivrige investorer. Men folk nord for Trondheim eier aksjer for «bare» 850 millioner kroner.

● SIDE 6 OG 7

Lom kommune vil rive Hamsuns fødested

■ ■ Torsdag skal kommunestyret i Lom ta stilling til et forslag fra formannskapet om å rive ned Hamsunstugu (bildet) for å bygge vei til gardsbruket Kvernstugu. I formannskapet stemte Aps fire representanter for forslaget mot Sps ene stemme.

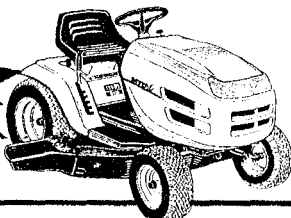
■ ■ Knut Hamsuns barnebarn, Leif Hamsun, tok i går kontakt med Riksantikvaren for å få et midlertidig vern av stuen. – Kommunen markedsfører seg som «nasjonalt senter for natur og kultur», samtidig som den vil rive et nasjonalt minnesmerke, sier han.

● SIDE 19

BYE

MTD - verdens mest solgte gressklippere

PRISER FRA
12.950,-
M/MOMS

MTD

★ 11,5 HK B&S MOTOR - ELSTART
★ 5 GEAR FOROVER/BAKOVER
★ 81 CM KLIPPEBREDE

3,75 HK
2.990,-
M/MOMS

★ 3,75 HK B&S MOTOR
★ SELVTREKK
★ OPPSAMLER
★ SENTRAL HØYDEJUSTERING

Be om "Bye's hagekatalog 1999"

OLE CHR. BYE A.S.

BYE

1890 RAKKESTAD - TLF. 69 22 53 00 - Fax 69 22 23 35

17/99

ALLE PRISER INKL. MOMS

E-post: bye@bye.no Internett: www.bye.no

Lom vil rive Hamsunstugu

Det vekker sterke reaksjoner at Lom kommune nå ønsker å rive Hamsunstugu der Knut Hamsun ble født. Stuen skal rives for å skaffe gardsvei til ett eneste bruk.

• IdaLou Larsen

Fra Lom østover mot Vågå går riksvei 15 gjennom Garmo. Der ligger Hamsunstugu, en liten grå og unnselig stue der dikteren antakelig er født, og iallfall tilbrakte sine første leveår.

Med fire stemmer fra Ap mot en Sp-stemme foreslo formannskapet fredag før pinse at kommunestyret torsdag skal vedta å rive Hamsunstugu for å gi plass til veiregulering fram til garden Kvernstugu. Hamsunstugu skal settes opp igjen, og den endelige plasseringen vil bli lagt fram som egen sak innen utgangen av året.

Hamsunstugu skal være satt opp igjen til sommersesongen i år 2000, sier saksbehandler Kari Sveen, sektorleder for miljø, teknisk og landbruk.

Det blir umulig å sette opp stuen på området, sier Torstein K. Garmo, tidligere leder for Hamsunlaget. – Jeg er sjokkert over Lom kommune. Ikke nok med at Hamsunstugu skal rives. Det nye veianlegget vil også ødelegge hele kulturlandskapet omkring stuen.

Veitvist

Veien til Kvernstugu gikk tidligere gjennom tunet til garden Garmotræet. Men dette var ingen god løsning, og for et par år siden ble eierne enige om at Kvernstugu skulle få egen vei med avkjøring fra riksvei 15.

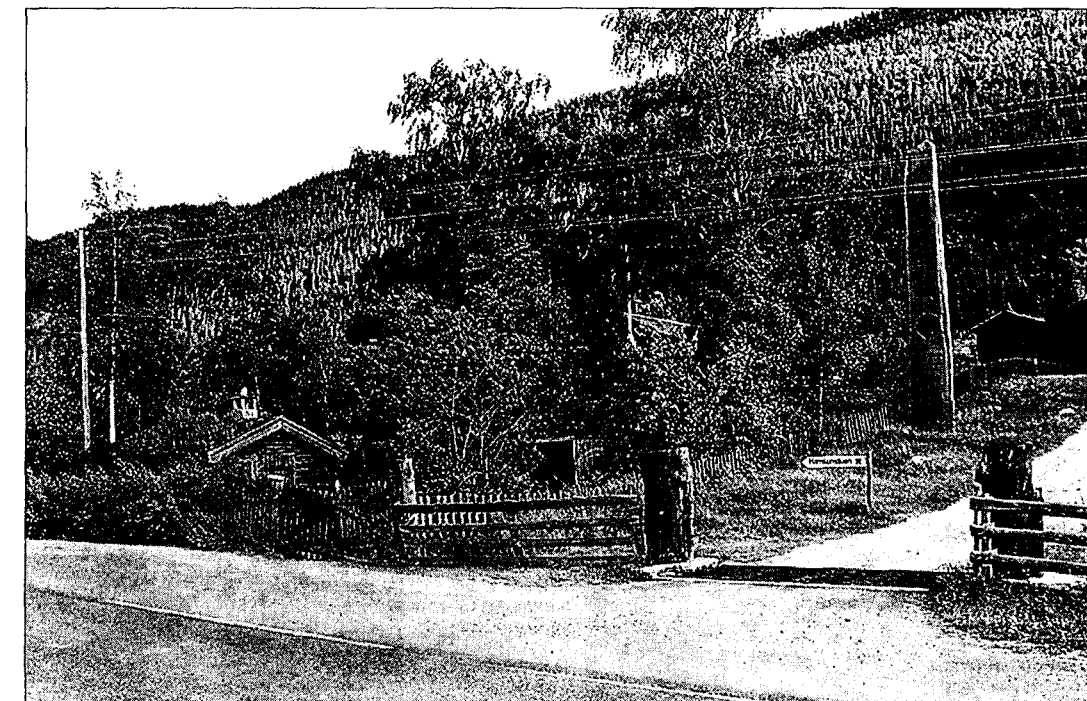
Den nye veien ble bygget uten godkjenning fra Statens Vegvesen som av hensyn til trafiksikkerheten ikke vil gi tillatelse til mer enn en felles avkjøring til Garmotræet og Kvernstugu. Vegvesenet har allerede stengt veien en gang. Den er blitt åpnet igjen, men Vegvesenet har varslet at nytt stengningsvedtak vil bli satt i verk i juni dersom ikke arbeidet med en ny vei er kommet i gang.

Det er bakgrunnen for at formannskapet nå går inn for å la veien til Kvernstugu gå over området der Hamsunstugu går i dag.

Alternativer

På initiativ fra rådmannen i kommunen ble det torsdag gjennomført en befaring for å vurdere et nytt veialternativ som ikke berører Hamsunstugu. Her deltok grunneierne, kommunedirektøren, kommunestyrepolitikere og lederen for Hamsunlaget, Per Eilev Nyrnes.

Det var en positiv befaring, og jeg fikk inntrykk av at det ville være mulig å komme fram til et kompromiss, sier Per Eilev Nyr-

nes. – Jeg ble derfor meget forbauset da formannskapet allerede dagen etter befaringen vedtok å å be kommunestyret gå inn for løsningen som innebærer riving av Hamsunstugu.

Seksjonsleder Kari Sveen som også deltok i befaringen, har en helt annen oppfatning.

– Det var overhodet ingen vilje til kompromiss, sier hun. – Eieren av Kvernstugu, Per Kvernstuen, stilte seg fullstendig avvisende til det nye alternativet. Derfor er det ingen annen mulighet enn å vedta den traseen som gjør det nødvendig å demontere Hamsunstugu. Vi ville for øvrig ikke ha gått inn for dette forslaget dersom Hamsunstugu sto der den alltid har stått.

Men det gjør den ikke. Den befinner seg der den står i dag fordi det var den eneste mulighet Christiane Undset Svarstad hadde da hun i sin tid fikk satt stuen i stand.

– Uansett er Hamsunstugu et verdifullt kulturminne. Ønsker ikke politikere i Lom å ta hensyn til kulturarven?

– Det er nettopp det de gjør. I debatten argumenterte Ap-politikere nettopp med at andre veialternativ ville få mer ødeleggende konsekvenser for kulturlandskapet, sier Kari Sveen.

Kulturlandskapet

– Det nye veialternativet raser faktisk det meste av kulturlandskapet rundt Hamsunstugu, sier Torstein K. Garmo. – Bautaen vil bli stående i en veiskråning, og Uppigard Garmo som er fredet, samt Garmotræet som også bør tas vare på, vil bli liggende tett inntil veien. Hva vil være vitsen ved å bygge opp igjen Hamsunstugu når kulturlandskapet rundt den er ødelagt?

– Det finnes rett og slett ingen mulig plassering for Hamsunstugu når den nye veien kommer, mener Per Eilev Nyrnes. – Vi vet dessuten at Lom kommune lenge har ønsket å flytte stuen til bygdemuseet i sentrum av Lom, og alt tyder på at dette vil bli løsningen.

I den opprinnelige innstillingen fra rådmannen som ble sendt ut til møtet 21. mai sto det også svart på hvitt av reguleringsplanen «kan medføre flytting av Hamsunstugu». En ny innstilling ble delt ut på selve møtet, og der står det i stedet at «Hamsunstugu blir teke ned og sett opp att innan reguleringsplanområdet. Dersom konklusjonen vert flytting utanom planområdet må det aktuelle området reguleras. Endeleg plassering blir lagt fram som eigen sak».

– Lom markedsfører seg for tiden som «natur- og kultursentrum». Denne typen påstander kommer i et merkelig lys når kommunen nå vil rive et nasjonalt kulturminne og rasere et helt kulturlandskap, sier Torstein K. Garmo.

STRID: – Det nye veialternativet raserer det meste av kulturlandskapet rundt Hamsunstugu, sier Torstein K. Garmo. (Foto: GD)

Knut Hamsun 14 år gammel

Knut Hamsuns etterkommere reagerer sterkt på formannskapets innstilling. – Vi synes det mildest talt er underlig at Lom kommune prioriterer en gardsvei som vil rasere et helt kulturlandskap, sier Leif Hamsun. – Stuguen vil ikke kunne flyttes tilbake til den opprinnelige tomten, for den blir for kloss inntil hovedbygningen på Garmotræet som for øvrig også er et verneverdig tun. Rett overfor ligger Uppigard Garmo som er fredet, og cirka 200 meter lenger ned mot Vågåvatnet ligger to

Grov overtredelse

– Jeg har allerede orientert Kulturdepartementet om saken, og jeg har har tatt kontakt med Riksantikvaren. Vi arbeider nå for å få et vedtak om midlertidig vern som kan forhindre at Hamsunstugu blir revet. Her har kommunen gått altfor langt i sitt hastverk med å finne en løsning. Det er dessverre gått politikk og prestisje i saken, men den trenger en mye grundigere og langt mer uheldig behandling, sier Leif Hamsun.

Til Olsok 29. juli kommer Anne Enger Lahnstein til Lom. Det var opprinnelig meningen at hun også skulle besøke Hamsunstugu. – Men hvis det ikke skjer et under i tolvte time ser det ut til at hele stuguen vil ligge som en plankehaug under en presenning når kulturministeren kommer, sier Per Eilev Nyrnes.

✓bakgrunn

• Knut Hamsuns mor var født Garmotræet, mens faren var fra Vågå. Der hersker en viss uenighet om Knut Hamsun ble født i selve Hamsunstugu eller i Vågå. Sikkert er det iallfall at han ble døpt i Garmo kirke, og bodde de tre første år av sitt liv i den vesle stua.

• 14 år gammel vendte han tilbake til Lom, der han også ble konfirmert. Øystein Rottum skriver at

«mye tyder på at hans første tekster ble til i Lom». I *Makens Grøde* lar han for øvrig lensmann Geissler minnes den gangen han var halvannet år gammel og «stod og svalet på låvebroen på Oppigård Garmo i Lom og kjendte en bestemt lugt».

• En stund ble stuen brukt som smie. Siden forfalt den, og det var Christiane Undset Svar-

stad som kjøpte den, bygget den opp og drev den som museum. Hun ga den senere til Regine og Torgeir Hamsun, Tore Hamsuns barn. Den ble deretter solgt til Lom kommune for 250.000 kroner, hvorav Gyldendal Norsk Forlag betalte halvparten.

• Det var Hamsunlaget som klarte å skaffe disse pengene fra Gyldendal, minnes Torstein K. Gar-

mo, – og forlaget støttet kjøpet under forutsetning av at stuen skulle bli stående i sitt opprinnelige miljø. Når vi nå ser hva som skjer, så angriper vi at vi ikke satte alt inn for å kjøpe stuen selv. Da hadde vi stått som eiere i dag. Men vi hadde aldri tenkt oss muligheten av at kommunen ville gå inn for å rive stuen.

(Nationen)